

AKBANK İKRAMİYELERİ

**EV
PARA
İRATLI
APARTMAN**

HER 150 LIRAYA BİR KUR'A NUMARASI
HESABINIZDA HER ZAMAN İÇİN EN AZ 150 LIRA BULUNDURUNUZ

Yarım milyon LIRA

Mehmet GÖKALP'in yazdığı

Şafaklar Dolusu (Şiirler) 50 Kuruş

Kılıçların Gölgesi (Şiirler) 75 Kuruş

Mukabilinde veya pul karşılığında İdarehanemizden istenebilir.

137

Millî Eğitim Bakanlığı tara-
fından gönderilmiştir.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Mart 1955

İÇİNDEKİLER:

Millî Danslarımıza Umumi Bir Bakış	Halil C. OĞULTÜRK
Bozlar'da Söylenen Mânîler, Türküler	Ahmet PETEKÇİ
Tokat Türkülerinden	Mehmet R. GAZİMİHAL
Benim Gibi (Şiir)	Tarık ORHAN
«Dertli ve Seyrani» Üzerine Cevaplara Cevap	Cevdet CANBULAT
Saz Şairleri: İsmiyok - III -	Raci DAMACI
Halil Ağa Ağdı	Ö. Remzi BALI
Eski Bir Mânî Mecmuası - II -	Mehmet Halit BAYRI
Kırım Atasözleri - XI -	Mustafa BERKE
İstanbul'a Ait Bekçi Baba Destanları (SON)	Naci KUM

Sayı: 68

Kuruş: 25

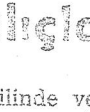
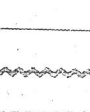
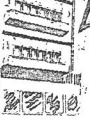
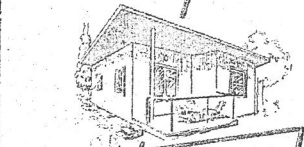
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

138

MILLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

AKBANK İKRAMİYELERİ

Yarım milyon LIRA

EV

PARA

İRATLI

APARTMAN

HER 150 LİRAYA BİR KUR'A NUMARASI

HESABINIZDA HER ZAMAN İÇİN EN AZ 150 LİRA BULUNDURUNUZ

Mehmet GÖKALP'in yazdığı

Şafaklar Dolusu (Şiirler) 50 Kuruş

Kılıçların Gölgesi (Şiirler) 75 Kuruş

Mukabilinde veya pul karşılığında İdarehanemizden istenebilir.

Millî Eğitim Bakanlığı tara-
fından gönderilmiştir.

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Mart 1955

İÇİNDEKİLER: .....

- Millî Danslarımızın Umumi Bir Bakış . . . . . Halil C. OĞULTURK
Bozkır'da Söylenen Mânîler, Türkîliler . . . . . Ahmet PETEKÇİ
Tokat Türkîlilerinden . . . . . Mehmet R. GAZİMİHAL
Benim Gibi (Şiir) . . . . . Tarık ORHAN
«Dertli ve Seyrani» Üzerine Cevaplara Cevap . . . . . Cevdet CANSULAT
Saz Şairleri: İsmiyok - III - . . . . . Raed DAMACI
Halîlî Aga Ağacı . . . . . Ö. Remzi BALI
Eski Bir Mânî Mecmuası - II - . . . . . Mehmet Halit BAYRI
Kurum Atasözleri - XI - . . . . . Mustafa BERKE
İstanbul'a Ait Bekçi Baba Destanları (SON) . . . . . Naci KUM

.....

Sayı: 68

Kuruş: 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MİSAL MÜDÜR: İHSAN HİNGİÇ

MILLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

Dergimizin Satış Yerleri

İSTANBUL'DA :

- Eyalet'te : ★ Kısmet Gıgesi,
★ Kartpostalci Faik Akgün
- Cağaloğlu'nda : ★ Türkiye Millî T. F. Kargısındaki Bayı ve
Tütüncü Ahmet,
★ (Eski Eminönü Halkevi) Öğrenci Lokali
kargısında Bayı ve Tütüncü En. Hacer.
- Babıâli : ★ İkbâl Kitabevi.
- Köprü : ★ Köprü Kitabevi.
- Boyoğlu : ★ Kitapsaray.

ANKARA'DA :

- Ulus Meydanında : ★ Berkealp Kitabevi,
★ Koç Ticarethanesi önündeki Bayı Yakup
Dalkıç.

KONYA'DA :

- İnkılap Meydanında : ★ Yeni Kitabevi.

KARS'DA :

- Kâzım Paşa Cad. : ★ Müslim Köse

Ö İ L T L E R İ M İ Z

Ayrıca, dergimizin bütün eski sayıları ile I. ve II. ciltlerimiz nefis bir şekilde ciltlenerek 750'er kuruştan satışa çıkarılmıştır. Birinci cilt 1-24 cilt, ikinci cilt 25-48 ci sayılardan müteşekkül olup, 6 ay sonra 72 ci sayımızla 3 cü cildimiz de aynı şekilde ciltlenerek satışa çıkarılacak ve 49-72 ci sayılarımızı ihtiva edecektir.

Siparişler, damga ve posta pulu ile de yapılır. Tükendenmeden almaya ihtimal etmeyiniz.

“Türk Folklor “Halkbilgisi” Derneği” nin neşriyat organıdır.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU: AGUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR. HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SARIEFİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ: İHSAN HİNÇER

No. 68

MART 1955

YIL: 6 — CİLT: 3

Millî Danslarımıza Umumî Bir Bakış

Yazan: Hali C. OĞULTÜRK

D. Konservatuvarı eski Millî Danslar, helen
Ankara Ticaret Lisesi Beden Eğitimi Öğretmeni

Memleketimiz bu sahada tarif ve izah edilemeyecek kadar büyük bir zenginliğe sahiptir. Öyle ki, yurd içinde yapacağınız ufak bir gezinti esnasında köy, kasaba ve şehir de-ğiştirdikçe adı müziği, oyunu hattâ âdet ve kıyfetleri ayrı ayrı olan mahalli danslarımızı zevkle, hayranlıkla seyredersiniz. O zaman anlarsınız ki, bu kıymetli pınar her tarafta göz vermiş akmaktadır. Fakat bu akışta hazırlanmış bir yol yoktur. O kendi yolunu bulduğu yere göre elinden geldiği kadar çizebilmektedir. Bazı yerde yardım götür, bazı yerde tahkir edilir, bazısı onu baş tacı yapar ve bazısı da yüzüne bile bakmaz. Bunları uzun zamandan beri bu sahada tetkik ve çalışmalarımın canlı misallerine dayanarak söylüyorum. Mesleğimim hareket en başlı mevzuu olduğu için daha mektep sıralarında iken Millî Oyun ve Danslarımız üzerinde çalışmaya, onları öğrenmeğe, tesbit etmeğe ve yaymaya azmetmişim. O zamanlar hatırlarım; muhitimde beni teşvik eden de oldu. hakir gören de. Fakat inandığım dâvamda kulaklarımı etrafa tıkayarak yoluma devam ettim. Bildiğim bir şey daha var: Ben Gazi Terbiyedeki tahsilimin son senelerinde iken bir gurup teknik vasıta ve elemanları ile beraber yurdumuzu yazları geziyor ve türkülerimizi derlemeğe, tesbit etmeğe çalışıyorlardı. Bu gurupta bana hocalık yapan ve sözde beni çok seven bir zat da bulunuyordu. Ben yüzümü kızartarak kendilerine fikrimi açtım.

da yani yazları benim de dans derlemek için onlarla beraber dolaşmak isteğimi en keskin konuşmalarla reddetmişlerdi. Bunun sebebini şimdi anlıyorum. O zamanlar bu harekete bir mâna verememişim. Fakat ben kararınca yine çalışmalarımı bırakmadım. O gün bu gün, on altı yıl geçmiş, kendi yolumda maalesef yalnız olarak mücadele ede ede yürümekteyim.

Şimdiye kadar muhtelif şehir ve kasabaların mahalli veya Millî danslarına ait bazı şahıslar tarafından ufak tefek bazı yazılar yazılmıştır. Bu yazılar, gördüklerini ve işittiklerini nakletmekten ileriye geçememiştir. Yalnız Bêrgama ve Ege Zeybek Oyunları adı altında Osman Bayath tarafından kaleme alınan oyun kitabı hatalı ve noksan olmasına rağmen çok memnuniyet verici bir çalışmadır.

Ben şimdiye kadar bu sahada yazı yazmadım, çalışmalarımı yeter bulmuyordum. Yine de isteğim sonuca varamadım. Buna çalışma durumum mâni oluyor. İsterim ki yalnız folklorumuzun dansları ve onunla ilgili konular üzerinde durmadan çalışayım. Bugün imkânsız gibi görünüyör ama, inşallah bir gün gelir hakikat olur. Bunu memleketim hesabına temenni ediyorum. Bu yol bizi dünyaya taniyecek, memleketimizin propagandasını yapacak en kestirme yoldur. Çünkü bir milleti anlayabilmemiz için o milletin halk sanatını, halk müziğini, halk edebiyatını ve halk dans-

larını incelememiz icap eder. İşte, bizde Milli Danslar olarak neler görülmektedir? Şimdi bunları kısa özetler halinde görelim:

Türkiye haritasına umumî olarak baktığımızda Milli Danslarımızın semt semt guruplaşmış bir manzara arzettiğini görüyoruz. Bu guruplanmanın hudutları kat'î olarak sınırlanmamakla beraber Milli Dans bölgeleri ayrı ayrı meydana çıkmaktadır. Meydana gelen bu bölgelerden bilhassa komşu bölgenin dansları başta gelmek üzere bütün diğer gurup dansları da oynanmaktadır. Yalnız uzak bölgeler danslarının oynanması ya askerlik vazifesi için veya çalışma durumu münasebetiyle oralara gidenler tarafından yapılmaktadır.

Bölgeler içinde bulunan vilâyetlerin aynı adı taşıyan fakat köy ve kasabalarda ayrı şehir içlerinde ayrı oynanan, hattâ yakın vilâyetlerde dahi aynı isim altında ayrı oynanan danslar vardır. Ayrıca her gurubun kendi vilâyetleri içinde kadınların ayrı erkeklerin ayrı oynadıkları bir çok danslar vardır. Milli danslarımızın oynanış tarzı ve zamanı her yerde oynanan veya oynananların duyularına, ayrıca seyredenlerin alâkasına bırakılmıştır. esas bir sisteme bağlı değildir.

Tek olarak oynanan danslarımız, ikili veya dördütlü karşılıklı oynanaları, en az dört kişiden meydana gelen ve dizi şeklinde oynananlar ve daire olarak da kalabalıkla oynananlar vardır. Yalnız erkeklerin veya yalnız kadınların oynadığı danslarımız olduğu gibi kadınlı, erkekli karışık oynanan danslarımız

da bulunmaktadır.

Kaşıkla oynananlar, zille, fincanla oynananlar, hançer, bıçak, darbuka, davul, kılıç ve kalkanla oynanan muhtelif danslarımız mevcuttur. Ekseri danslarımız müzik âletleri (enstrüman) refakatinde oynanmakla beraber türkülü olarak oynananları ve dansda kullanılan âletlerin verdiği ritim sesi ile oynananları da vardır ki, bunların en karakteristik olanı Bursa kılıç-kalkan dansıdır.

Memleketimize Milli danslarımızı tetkik için baktığımızda, batıdan doğuya doğru şu bölgelere ayrılmış olarak görürüz:

a) **Karşılama ve sirtö gurubu bölgesi:** Çanakkale ve İstanbul Boğazına kadar olan yer. (Tamamen Trakya muntikası.)

b) **Zeybek gurubu bölgesi:** Kastamonu, Bolu, Ankara, Afyon, İçel de dahil garbi Anadolu.

c) **Oturak, kaşık dansları gurubu bölgesi:** Konya, Niğde, ve Kayseri vilâyetleri.

d) **Halay gurubu bölgesi:** Çankırı, Çorum, Sivas, Tokat, Yozgat, Tunceli, Elâzığ, Malatya, Diyarbakır, Maraş, Seyhan, İçel, Hatay, Siirt, Hakkâri ve güney doğu vilâyetleri.

e) **Horon gurubu bölgesi:** İstanbuldan başlayıp Sinoba kadar sahilde dar bir şerit ve Sinobdan sonra Çoruh'a kadar bütün Karadeniz vilâyetleri.

f) **Bar gurubu bölgesi:** Gümüşhane, Erzurum, Bingöl, Erzurum, Muş ve doğularında kalan vilâyetlerimiz.

Bu duruma göre Milli Danslarımız altı

Hazırlayan: H. Oğultürk
Türkiye Millî Dans Bölgeleri
Coğrafya Haritası.

+ KARŞILAMA VE SİRTÖ, — ZEYBEK, o OTURAK, KAŞIK DANSI, X HALAY, | BAR, ... HORON.

Araştırmalar:

Bozkır'da Söylenen Mâniler, Türküler, Koşmalar

Yazan: Ahmet PETEKÇİ

Bozkır, Antalya ve Konya havalisiyle temasta bulunduğu ve erkekleri senenin büyük bir kısmını gurbette geçirdiği için Bozkırda söylenen mâniler, türküler ve koşmalar çok çeşitlidir.

Dilden dile, telden tele dolaştığı için de mânilerin, türkülerin ve koşmaların vezni ve kafiyesi değiştiği gibi, az çok mevzuları ve hattâ özel isimler de değişmiştir. Meselâ: «Ankarada yedim taze meyva» diye başlayan türkülerde (*) yedim taze meyva» şekline girmiştir.

Bozkır'da söylenen mânileri, türkülerini ve koşmaları üçe ayırabiliriz:

1 — Bozkırlılar tarafından meydana getirilmiş ve Bozkır adlarının geçtiği mâniler, türküler, koşmalar.

2 — Mahallileşmiş olanlar.

3 — Umumî olarak Türkiye'nin her tarafında söylenen mâniler, türküler, koşmalar.

İşte, Bozkır'da yakılan ve söylenen bir Bozkır türküsü: Bu türkü, Bozkır'ın Üçünar bucağında, büyük kızından evvel küçük kızını evlendiren bir baba ve ana için söylen-

miştir. Dudu, büyük kızın adı; Havva da küçük kızın adıdır.

Arpaht satılır mı
Baba tuz atılır mı
Dudu kız durur İken,
Havva kız satılır mı?

İpe un serilir mi
Çirkimler sevilir mi
Koşmalar, Havva için
Dudu kız yerilir mi?

Ak olur tuzla kaşı
Severler kara kaşı
Kurur mu Dudu kızın
Akan kanlı göz yaşa.

Yerler ak üzümü de,
Kıraba gözü mü de
Bu nasıl ana baba
Havva kız özü müde

Çam içimin yelleri
Severler güzelleri
Evde kalırsa Dudu
Nice olur haberli.

(*) Acılar, Bozkır'da bir köyün adıdır.

grupta toplanmış bulunuyor. Aşağıdaki harita bölgeleri göstermektedir. Bu ayrılan guruplarda, yakın gurup danslarının tesiri görüldüğü gibi, yakın gurup dansları da oynanmaktadır. Fakat bu oynama bir süs yerine geçer. Bütün halk kendi gurubunun danslarını benimser ve duyarak oynar.

Böyle olmakla beraber her dans gurubu kendi içinde de ufak ufak gurupçuklara ayrılmaktadır ki, bu gurupçuklar oynanış şekillerine ve dans müziği temposuna göre meydan gelmiş bulunuyor. Meselâ Zeybek Gurubunu ele alırsak şunu müşahede ederiz:

- Tek oynanan Zeybek bölgesi.
- Eşli oynanan Zeybek bölgesi.
- Gurup halinde oynanan Zeybek bölgesi.
- Ağır oynanan Zeybek bölgesi.
- Çabuk oynanan Zeybek bölgesi.

f) Kaşıkla oynanan Zeybek bölgesi. Zeybek gurubu gibi diğer guruplarda da ufak gurupçuklar vardır. Her gurub içinde sayısı halen tesbit edilmemiş olan yüzlerce dans bulunmaktadır.

Şunu da üzülerek söylemeliyim ki, bu danslarımızın bir kısmı ancak bazı yaşlı şahıslar tarafından bilinmekte ve oynanmaktadır. Bu şahısların fani dünyamızdan ayrılmalarıyla bildikleri o kıymetli danslar da kaybolup gitmektedir. Bunlar bizim Milli servetimizdir.

Kanaatımca ne pahasına olursa olsun, çoktak toplanması lâzım gelen, danslarımızı tesbit edip derlemek, yazmak ve onları yeni yetişen nesle intikal ettirmek yolları üzerinde zaman kaybetmeden çalışmamız gerekmektedir, buna mecbur olduğumuzu katiiyen unutmamalıyız.

Tokat Türkülerinden

Yazan: Mahmut R. GAZİMİHÂL

ZEHREM

Türlü tesadüfler neticesinde elde edip bir dosyada öteden beri toplayabilmiş olduğum notalı veya notasız türkü metinlerinden birkaçını evvelce bu sünunlarda neşretmişim. Bugün de dört eski Tokat türküsünü hatırlıyorum. «Eski» demekten maksadım, bunların henüz Birinci Dünya Harbinden önceki yaygınlıklarının belirtmektir. Evvelce yayınlanmış olduklarını hiç zannetmiyorum. Oyunlu olarak söylendikleri takdirde nisbeten kıvrak icra edileceklerdir.

Aşağıki «Zehra Türküsü»ndeki isim Zehre telâffuzıyla okunur:
Köprü'nün altı diken, Zehrem,
Yaktım beni gül iken.

Nakarat

Ben Samsun'a gidemem, kâr olmayınca;
Ben dünyayı neylerem, yâr olmayınca?
Mevlâ da seni yakısın, Zehrem,
Yedi günlük gelirken.

Nakarat

BUMBARDAN DOLMA
«Bumbardan Dolma» türküsünün
«Dibeğe vurduka...» beyiti birinci bö-

GÜLİŞAN TÜRKÜSÜ

GÜLİŞAN

Birincisinin aşağıki beyitlerinden her mısra iki kere söylenecektir:

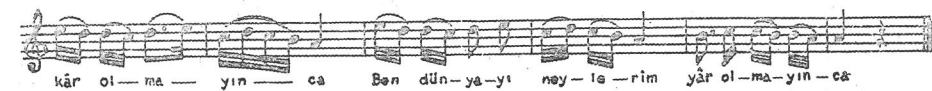
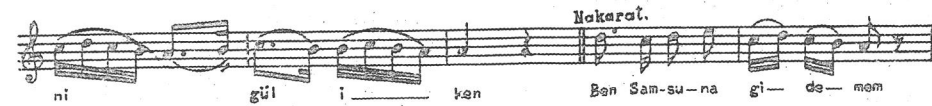
Bir sigara ver bana
Dumana bak dumana
Ne ben öldüm kurtuldum
Ne sen geldin imana
Aman aman Gülüşan
Ettin beni perişan;
Ben askere gidiyom,
Mendilim sana nişan.

lümün tekrarında -eşit hece taksimatı ve ibâre tekrarılarıyla söylenir:
Evlerinin önü bulgur dibeği,
(Mola molla bulgur dibeği);
Dibeğe vurduka oynar göbeği,
(Mola molla oynar göbeği).

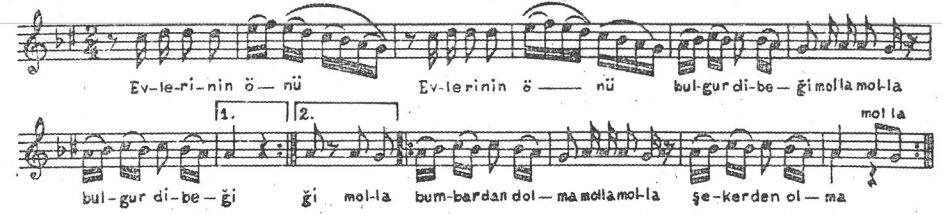
Nakarat

Molla, bumbardan dolma,
Molla, sekerden olma.
Bu gecelik (arslan) yârim etrafı kolla
Mola molla etrafı kolla... (Nakarat)

ZEHRA TÜRKÜSÜ

BUMBARDAN DOLMA

BONCUKLU

«Boncuklu Türküsü»nün beyitlerin-den her çift satır ikişer defa, hattâ ikinci çift daha da fazla tekrarlanır.

Boynundaki boncuklar da
Nazaradır nazara;
İkinizi koysalar da
Bir daracak mezara.

Camekânın içinde de
Ayna mısın, cam mısın?
Elleme kemerimi de
Sen benim kocam mısın?
Camekânın içinde de
Hem aynayım hem camım;

BONCUKLU TÜRKÜSÜ

BENİM GİBİ

Dağlarda dolayan keklik
Benim gibi garip misin?
Bağrın yara, boynun bükük.
Benim gibi garip misin?..

Çekilmez mi gelen başa?
Misal oldum kurda, kuşa..
Dağlarda açan menevşe
Benim gibi garip misin?..

Çizilmiş kara çizgisi,
Bozulmaz alnım yazısı..

Kurt yemiş koyun kuzusu
Benim gibi garip misin?..
Dursa da kapımda tabut,
Gönlümden çıkmıyor umut..
Dağlara sürenen bulut
Benim gibi garip misin?..

Aştır içimdeki yara..
Garip hâlimi kim sora?..
Melül melül akan dere
Benim gibi garip misin?..

TariK ORHAN

Cevaplara Cevap

Varlık Yayınları arasında çıkan «Dertli ve Seyrani» adlı kitap için bir tenkit yazısı yazmıştım. (Türk Folklor Araştırmaları, Sayı: 61.)

Bu yazıma evvelâ. Sayın Ahmet Talat Onay, adının geçtiğini söyleyerek bir cevap verdi. (Türk Folklor Araştırmaları, Sayı: 63.)

Daha sonra da sırasıyla Sayın Hikmet Dizdaroğlu, ve eseri hazırlayan yazar cevaplar vermek zahmetine katıldılar. (Türk Folklor Araştırmaları, Sayı: 64, 65, 66.) Bu zahmetlerden ötürü kendilerine teşekkür ederim. «Barika-i hakikat müsademe-i efkâr'dan doğar.» Yazımda ve yazıma karşı yazılan cevaplarda, gerçek olmayan noktalar, böyle bir fikir tartışması sonucunda meydana çıkacaktır. Bu bakımdan kulunuz da bu yazımla «Cevaplara bir cevap» vermek istedim. Daha önce de günlük gazetem «Bolu Ekspres» de gereken cevapları vermiş bulunuyorum (1). Fakat. «Bolu Ekspres» mahallî bir gazete olduğundan «Türk Folklor Araştırmaları» okuyucularının bu gazeteyi görmediklerini düşündüm; ayrıca gazetede üç makale halinde verdiğim cevapları da burada topluca sayın okuyucularımıza sunmayı lüzumlu ve faydalı gördüm (2).

Sayın Ahmet Talat Onay'a kendilerinin buyurdıkları şekilde bir tarzde bulunmuş değilim. Herhangi diğer bir sebepten ötürü de aleyhinde yazmak aklıma gelmemiştir. Değerli ve faydalı eserlerinden her zaman faydalanıyorum. Tarafsız ve objektif bir eleştirme idi benim o yazım. Cevap vermek zahmetinde bulunduğunuzdan ve haksız hükümlerden kındıklarından teşekkürü bir borç bilirim. Ancak kendilerinin de yanıldığı bazı noktaların gerçek taraflarını düzeltmemi bir kusur saydırlarsa, bu kusurumu Dertli üzerinde emek sahibi bir kişi olmama başlamalarımı rica ederim.

Kaba ve kırıcı bir eleştirme lüzumsuz ve faydasızdır. Ama. «Dertli ve Seyranı»yı eleştirmem bir başka sayın yazara da çok dokunmuş olmalı ki, «her ikisi de dostturlar, her ikisi de dostumdur.» diye araya girerek azarlarcasına bir ihtarda bulunuyor ve dostluklarını esirgemiyor. İşte benim bu yazım. bu sayın yazara bir cevaptır:

1 — Önce sayın okuyucularımdan özür dilerim. Çünkü, halkımız arasında canlı bir

gerçek halinde yaşayan ve fakat biraz kaba olan bir temsilde bulunacağım: Sayın Hikmet Dizdaroğlu yazısına, (Öküz altında buzağı aramakla) başlıyor.

«İlkin makalenin -hangi sebebin tahrik ettiğini bilmiyoruz- ille yanlış bulmak ve eseri çürütmek duygusuyla yazıldığı seziliyor...» diyor. Ayrıca «... öfkeli ... kırılgınlığın ifadesi...» tâbirlerini kullanıyor.

Bunların hepsi kendilerinin içini gıcıklayan kendi kuruntularıdır. Benim samimî yazımda boş yere tahrik noktası arıyor. Ben fikirlerimi, etüdlerime dayanarak savundum. Ama, bu fikrim ve etüdüm içerisinde yanlış da olabilir. Kendilerinde olduğu gibi. Aksine sayın yazar, bir başkasının sözcüsü, bir başkasının dümdarı olarak ortaya atılmıştır. Sanki öne zede -avcının av beklediği yer- av bekleyen bir avcı gibi en küçük fırsatlarda silâhını kullandı ve muhakkak ki ürktü.

2 — Sayın Dizdaroğlu, «Canbulat. öfkeli yazısının daha ilk paragrafında bir bilgi yanlışına yer vermektedir.» diye asıl problemden ayrılarak folklorla aşık edebiyatı konusundan söz açmakta, «folklorla aşık edebiyatını birbirine karıştırdığını» iddia etmektedir. Bu sözler boşuna talaş kesmekten ibarettir.

Folklor her şeyden önce, enililiğine ve derinliğine uygarlığımızın geçmişini inceleyen bir bilim dalıdır. Yerli olan ve halkın değerleri arasına girmiş bütün bilgilerimizin her kısmında onun sesi vardır. Halk edebiyatımızın -ister ferdî. ister anonim. bütün arkai kıymetleri folklorun önüne katılmış bir bilgi hazinesidir. Filhakika, «Türk Folklor Araştırmaları» Dergisinin açtığı büyük anketin soruları arasında bu da vardır:

— Halk şairlerinin. eserleri (koşma. hikâye. türkü.) folklorik midir?

Bu soruya verilen cevapların yemen hep-

(1) Bolu Ekspres: 12. XI. 1954 tarih ve 204 sayılı nüshası.

Bolu Ekspres: 13. XII. 1954 tarih ve 223 sayılı nüshası.

Bolu Ekspres: 16. XII. 1954 tarih ve 226 sayılı nüshası.

(2) Bolu Ekspres Gazetesini muntazaman yurkarda adı geçen sayın yazılarına göndermekteyim. Ancak sayın Ahmet Talat Onay'ın adresini bilmediğim için gönderemiyorum.

si bu çeşit eserlerin folklorik olduğunu ortaya koymaktadır. Meselâ; Sayın Cahit Tanyol, bu soruyu şöyle cevaplandırıyor:

«Folklorun ta kendisidir. Fakat bazan sanat mahsullerinin yukardan aşağı yayılması suretiyle folklor malzemesi içinde yer aldığı da görülmektedir. Esasen her sanat eseri ilk bakışta bir şahıs tarafından yazılmıştır. Sonradan her nesilden nesile intikal ederek anonim bir karakter kazanmıştır. Bazan bunun aksi de vakidir. Bâzi halk mahsulleri muayyen isimlerin etrafında toplanır. (Nasreddin Hoca gibi.) Hatta Karacaoğlu'na izafe edilmiş bütün şiirlerin ona ait olduğuna dair elimizde bir delil yoktur. İster sahibi belli bir sanat eseri olsun, isterse hakiki sebebi belli olmayan ve fakat bâzi isimlere izafe edilen eserler olsun, halkın kıymetleri arasına intikal eden her mahsul folklor karakterini haizdir.»

Buna göre. «Cahit Öztelli folklorumuza bir çalışma gücü ve bir canlılık getirmiştir» dersek yanlış konuşmuş ve bir bilim hatasına yer vermiş olur muyuz? İşte bu sorunun otomatik bir kaleminden çıkmış cevabı yukarıdadır. Bundan sonra Sayın Dizdaroğlu'nun bu konu üzerindeki sözleri boş yere talaş kesmekten ibaret değil midir?

3 — Sayın Dizdaroğlu, Dertli ve Seyrani kitabının 44. sayfasındaki 19 numaralı şiir. «4-4-3 duraklıdır ve durak yerinin değişmesi varit değildir.» buyuruyor. Bu şiiri 6-5 duraklı olarak kabul etmek. «temelsiz ve bilimsel dayanağı olmayan bir düşünce imiş.»

Şiirlerde durak yerlerinin kelime ortalarına rastlamıyacağı nasıl bir kural ise, söylenirken de şiirin nağmesine ve ahangine bağlı söz guruplarının parçalanıyacağı böylele bir kuraldır 4-4-3 duraklı olan şiirlerde söz gurupları 4-4-3 şekline uyarlar. 19 numaralı şiirde ise bu durum yoktur. Birinci mısra ele alalım:

Hatırlayup sormaz -benim halimden = 6-5

Eğer bu mısra 4-4-3 duraklı ise söz gurupları da,

Hatırlayup - sormaz benim - halimden = 4-4-3 şekline düşer.

İkinci mısra'ya bakalım:
Kırpıkları kara-kalem kaşu yâr = 6-5
Bu sıra da 4-4-3 olduğu takdirde şöyle bir söz gurubu meydana geliyor:

Kırpıkları-kara kalem-kaşu yâr = 4-4-3
Kara sıfatı kalem için gibi, yani kara

kalem gibi karışık bir durak.

Söz guruplarını parçalamak. bir nesrin okunmasında ihmal edilemeyecek bir gerçek olarak karşımızda dururken, nasıl olur da. bir nağmeden bir âhenkten ibaret şiirde böyle bir söz allakbullaklığına göz yumulur? Artistik okumanın ilk şartı beraber okunması gereken söz guruplarını beraber okumaktır.

Sonra. Sayın Dizdaroğlu, Sayın Ahmet Talat Onay'ın «Dertli'nin ölümünden on sene sonra yazılmağa başlanmış» kaydıla örnek gösterdiği bu şiirin son dördülüsüne dikkat buyurmamışlar mı?

Dertli zelî sefil gurbet ellerde
Beyhude söylenir. namı yollarda
Terik etmiş rahata gözü yollarda
Elberi koynunda gözü yaşlı yâr.

Buyrunuz, bakınız. İşte en büyük delil. Görülüyor ki. şiir düpedüz 6-5 duraklıdır.

Esasen, Dertli'nin kaynaklarımızda mevcut 60 koşmasının altmışı da 6-5 duraklıdır. Kendileri Dertli'nin şiirlerini biraz daha gayretlice inceleselerdi bu açık gerçeği görürlerdi.

Halk şairleri içerisinde 4-4-3 duraklı bol koşmalar veren Karacaoğlu'dur.

Sana dedim -alı gelin -has gelin = 4-4-3
Karacaoğlu'nun

Bu mısra imlâda 4-4-3 duraklı olduğu gibi, söz gurupları da aynı duruşa uygundur. Duraklar imlâda ve mânada birbirine tedahül etmiyor.

O halde Sayın Dizdaroğlu. «kanaatlerini kontrolden geçirmedi.» diye bizi suçlandırmaya kalkacağına kendileri biraz daha gayretli bir incelemede bulunsalardı bu kadar ağız açıp azara girişmezlerdi.

4 — «Dest-i res gezdirmem kış-ü kârında» mısraındaki «dest-i res» için «bilmem ki hangisini düzeltmeli?» buyuruyorlar. «Dest-i res», el ve gücü yetişip nail veya kadir olan anlamındadır. (Lügat-ı Osmani, sayfa: 342.) Bu sözün kendilerinin buyurdıkları şekilde «yetişenin eli» anlamına gelmesi icabetmez.

Meylim yok cihannın külli varında

Dest-i res gezdirmem kış-ü kârında.

mısralarile Dertli. Sayın Ahmet Talat Bey'in açıkladıkları şekilde de değil, (Şair: Ben elimi kârına, kazancına uzatmam. diyor. Ahmet Talat Onay.) Şair: Cihannın cümle malında mülkünde meylim. yok, zaten kazanç ve silesi sanatımda da yok. -ki bu sanatı şairliği- dir. -buna elim ve gücüm yetişmez demek iste-

miştir. Çünkü. «Kisb-ü kâr, kazanç vesilesi olan sanattır ki burada Dertli şairliği kasdetmiştir. Sayın Ahmet Talât Bey'in buyurdukları ve Sayın Dizdaroğlu'nun savundukları «Dest-res» sözünü de ayrıca sözlükler aimaktadır: (Lügat-i Osmanî, sayfa: 318.)

Böylece bu sözün de doğruluğu ve Sayın Dizdaroğlu'nun dediği gibi «acaay bir deyim» olmadığı meydana çıkar.

5 — Ref'et zülflerinin ey veç-i enver

Zulûmat gönlümüz olsun münevver. mısralarını Sayın Ahmet Talât Onay'ın buyurdukları şekilde,

Zulmet-i gönlümüz olsun münevver şeklinde tashih etmiş değilim. Yanlış okumşlardır. Burada da şair, zülflerini kaldır, yükselt ki. karanlıklarla dolu gönlüm nurlansın demek istemiştir. Ama. Sayın Dizdaroğlu'nun buyurdukları gibi «ref'et zülflerinin sözü eski edebiyatta «şiveye bir muğayeret» teşkil ediyorsa, bunu kendilerinden öğrenmiş olayım. Bunun için teşekkür ederim. Ama, «Zulmette gönlümüz» sözüne ne demeli? Şair karanlıkta değil, gönlünü karanlıklar bürümüştür.

Bakmazlar Dertli'ye algundur deyu
Hakkikat bahrine dalgundur deyu
Bir saç-ı Leylâ'ya Mecnundur deyu
Yazmışlar deftere divane beni

Dertli ve Seyrani
Cahit Öztelli

Bu dörlüğün son mısramın.

Yazmışlar defter-i divane beni şeklinde olduğunu yazmış ve bunu savunmuş-tum

Şair Leylâ için deli olarak dağlara düşen Mecnun gibi, beni de «divane» -kaçık- olarak kaçık defterine yazmışlar diyor. Dizdaroğlu ise, «bir yakıştırma ve değiştirme olayı ile karşı karşıyayız. «Defter-i divane», tamlama tamamile uydurmadır. Çünkü, bu halile divanenin defteri anlamına gelir ki, tamlamanın sonundaki kelime «divane» olsaydı kabul edebilirdik. Oysa ki, tenkitçi «divan» kelimesinin -e hâlinde kullanıldığını fark etmeyerek kelimeyi divane diye uydurmuş.»

Dizdaroğlu, bundan sonra da «divan» kelimesinin çeşitli anlamlarını sınıfta öğretir gibi ders vermeğe başlıyor. Sonuçta da, burdaki «divane» kelimesini «divan» kelimesinin -e hâli eski şairlerin özel bir tertip üzere şiirlerini dizip yazdıkları bir defter olarak öğretiyor.

Dertli aslında, bir şiir defterine yazıldım diye övünmüyor. Beni de «divane» -kaçık- olarak kaçıkların yazıldığı bir deftere yazmışlardır diye yeriniyor. Çünkü tamlama belirtili tamlama değildir. Divanelerin yazıldığı herhangi bir defter anlamıdır. Bu anlam şiirin havası ile de bir tutarlık meydana getirmektedir.

Şiir söylenirken bir nağmedir, bir âhenktir. Yazılırken imlâ meselesi başlar. Dertli de dahil, halk şairlerinin çoğu şiirlerini irticalen söylemişlerdir. Bu bakımdan nağme ve âhenk meselesi onlarca ön plândadır.

Yazmışlar deftere divane beni şeklinde olduğu takdirde, defter ile divane arasında vurgudan ötürü bir söyleyiş güçlüğü vardır. «Defter-i divane» şeklinde ise, «te» hecesine verilen vurgudan kolay söylenen, iki kelimeyi birbirine bağlayan bir ritim ve âhenk kurulmuş oluyorum. Sanki «Divane defterinin» içine bir uzamış, bir atılış seziliyor. Defter-i kelimesinin «ri» sesi ile, «divane» kelimesinin «di» sesi arasında yeni bir atılış toparlanışı gibi bir ritim meydana geliyor. Şiirde esasen, yukardan beri devam edegelen ve kaifiye olan kelimeler, ««efsane-meyhane-pervane» dir ki, bunların kafiyesi de «divan» değil, «divanedir.» Dertli hiçbir şiirinde eski şairlerin özel bir tertip üzere şiirlerini yazdıkları defter anlamına olarak «divan» kelimesini kullanmamıştır ama, kaçık anlamına gelen çok «divane» kelimesini kullanmıştır. Bunun da farkına ancak Dertli'nin şiirlerini iyi etüd etmekle varılabilir. Meselâ, Dertli'nin aşağıya aldığım ve hiçbir yerde çıkmamış yeni bir şiirinde de bakınız nasıl «divane» kelimesi geçiyor:

Şarab-ı lehbinden dem çeken âdem
Elest-i bezminde mestaneler var
Evvel bade aşkı nûş eden âdem
Gürer mi mescide meyhaneler var.

Bu kebe-i aşkı gıylenler aymaz
Varlık kumaşını meydana bilmez
Sefay-ı dünyayı zerrece saymaz
Zincir-i gam çelker divaneler var

... olan başı basılır
Pehlivan olanlar basar basılır
Gaziler lıhçı arşa asılır
Bu meydana merd-i merdaneler var.

Gördüğün hızır bil, batın zahır
Sen olayım dersen bu yolda mahir
Harabet Dertli'ye hor bakma şakır

İsmiyok

— III —

Yazan: Raci DAMACI

Ele geçmez o zamanın Acara
Bezil oldum dahî kalmadı yüzün,
Bundan böyle yoktur diyecek sözün.
Rıya imiş bütün zâfirü nıyazın
Şüphelend'ün âmanın Acara

Kars. Ardahan, Poshuf ile Kubliyan,
Kadimâden beru ümit besliyen.
Düşman karşısında eman sesliyen.
Güremedi bir imdadın Acara

İslâmlar içinde kesildi başın,
Yüz çevirdi senden komşu, kardeşin.
Altın gümüş olsa toprağın taşın,
Geri dönmez eski adın Acara

Bütün Türkelinde, umum Kafkasta,
Baküde, Gence'de hem Dağıstanda,
(Hiyanetin şöhret buldu cihanda,
Kalmamıştır itibarın Acara

Her yaptığın iyiliği yitirdin,
Düşmanların muradına yetirdin.
Avrat gibi boynu buruk oturdun,
Nere gitti cesaretin Acara

İnsaf eyle düşün ne hale kaldın.
Devlet hazarında müptezel oldun,
Böyle bir fikirden ne hayır buldun?
Bağlandı mı basiretin Acara

Ne için alldandın o nâdanlara,
Ne hak bühtan ettin zabitanlara,
Destan oldun bu gün dilden dillere.
Yokmu idi hiç kemalin Acara

Delvet-i âliye bayrağın açtı,
Zabitan fırkalar başına geçti,
Bir takım alçaklar savaştan kaçtı.
Haksız müddi vurulanın Acara

Sadık ilken İsm'in hatı konuldu,
Ettiğin emekler hep unutuldu.
Kalmadı bir yolun gözün kör oldu.
Arşa çıktı hezeyanın Acara

Fark etmedin dostun ile düşmanı,
Bir golü felâketten kurtardı seni.
Akla getirmedin geçen zamanı,
Unuttun mu emektarın Acara

Yok elde kuvvetin hükmün kalmadı,
Komşulardan kimse katrim bilmedi.
Çok nasihat ettim çare olmadı,
Bilmem nedir adavetin Acara

Yok mu hiç imâmın hem itikadın?
Nafile hoyunmuşsun Mülâkımân'ın,

Yıllarca karşılarında vuruşarak dimdik duran Türk ordusu yürümeğe hazırlanırken bu cepheden gelececek Türk kuvvetlerine yardım etmek üzere başta şairimiz İsmiyok ve onun akraba ve mensupları olarak Acara ve havalisi halkı derhal silâha sarılarak gelen Türk birlikleriyle birlikte buradaki uçakları sürüp atıyorlarsa da iglerinde millet ve vatan hainleri, halkı ifgal ederek ordu ile ileri gitmekten men ediyorlar. Şairin nasihat ve ricalarını dinlemiyorlar... Bundan fena halde müteessir olan şair aşağıdaki destanı yazıyor:

Guş edin sözümlü ey vatandaşlar.
Kayıp etti itibarın Acara

Akla gelmez ilken bu gibi işler.
Bârden bozdu itikadın Acara

Var ilken tarîhte şöhreti, şana.
Bilirdi hergüne yolu erkânı,
Bütün İslâmların telî ümitvarı.

Elden koydu namus, arın Acara
Cenk ederdi daim dînl uğruna.
Can feda ederdi Vatan yoluna,
Âlem esef etti son efkârına,
Terk eyledi o vcdanın Acara

Dostu koyup düşmanına el etti.
Bir takım müfittin sözüne yetti.
Bunca emekleri hebaya gitti.

Neye döndü bu zamanın Acara
Bir zaman küffarın kahrını çektin,
Milletin uğruna bunca kan döktün,
İslâm kardeşlerin ne tez unuttun?
Çekerlerdi arzuların Acara

Yerlerin dağ, dere etrafın meşe.
Naman zîler ederdi bey ile paşa.
Kalmadı haysiyet ister bin yaşa,

Defineye mâlik viraneler var.

Şimdi bütün bunlar bir yana, Sayın Dizdaroğlu yazımdan istediği gibi söz konusu açmış gerçek noktaları ve Sayın Ahmet Talât Bey'in de doğru bulduğu tarafları da okuyucuların gözünden kaçırmak istemiştir. Bu hal Sayın Dizdaroğlu için üzülmeğe değer bir durum olarak kaydedilebilir. (3)

(3) Öztelli'nin cevabına, ayrıca cevap vereceğim.

Agıtlar:

Halil Ağa Ağdı

Yazan: Ö. Remzi BÂLİ

Halil Ağa, İslâhiye'nin Keferdiz (1) Bucağından olup o zamanın ileri gelen zenginlerindenmiş; aynı bucakta bulunan Hürşit Ağanın (2) kızı Sultan Hanımla evlenir. Hürşit Ağa ölünce oğulları Halil Ağa'nın babalarından kalma mallarına, kadın hakkı dolayısıyla ortak olacağından korkarak onu öldürmeğe karar verirler ve bir gün içki içeren zehirlerler...

Aşağıdaki ağdı Halil Ağanın ölümü üzerine Memik isminde birisi söylemiştir (3).

Buna derler yakan dünya.

Kıme kaldı Halil Ağa.

Bu ayrılık ölüm sana,

Haktan geldi Halil Ağa.

Kur etan ibrâtili boşandı.

Cesedin yere döşendi,

Silahın eller kışandı.

Ne yatarsın Halil Ağa.

Keferdiz'in çiftçileri

Kara haber vardı mola?

Halil Ağa ölmüş derler

Çiftçi başı duydu mola?

Evlerin'in ardu ekim.

Yelkin Halil Ağa yelcin,

Ağlamaya utanıyom

Düşmanımın evi yakın.

Kimi kefenini biçti.

Kimi şerbetini içti,

Şahin oldu koldan uçtu.

Dönmez geri Halil Ağa.

Fatma Hatun yanar ağlar,

Hösün Ağa kara bağlar,

Keferdiz'e gelen beyler.

Yandı sana Halil Ağa.

Serin kurtundan döşegi,

Bağlayın ibrâşim kuşağı.

Amcaoğlu dayı uşağı,

Yandı sana Halil Ağa.

(1) Keferdiz Bucağı'nın eski ismi (Sakcagüzü) dür.

(2) Hürşit Ağa, zamanın zengin ve hükümdar adamıdır. Bu sülâle hakkında (Antep Tarihinin İç Yüzü) isimli kitapta bilgi verilmektedir. Bu aile hâlâ Keferdiz'de oturmaktadır.

(3) Memik, bir göçebedir, kemani ile diyar diyar dolaşmaktadır. 1943 ilâ 1946 yılları arasında İslâhiye'nin Fevzipaşa Bucağına bağlı Dönek köyünde ölmüştür.

NOT: Bu ağdı ve hikâyeyi 70 lit bir ihtiyardan dinlemiştim.

Her neki söylesem faide vermez.

Ettiğin kusura tevben bulunmaz,

Böyle yitir karası asla silinmez,

Hiç olmasın bir kemalin Acara

Bazılar addatıp kandırır seni.

Millet gayretini çekimler yanı.

Ne yolda idiler Gürcü zamanı.

Unuttun mu o zamanın Acara

Gürcü, Rus vaktında hem neler oldu.

Bir takımın ne etkârda bulundu.

İttiğin nasihat tasdik olundu.

Fırsat etti hamedanın Acara

O beylerdir seni bu hale koyan.

İslâm âleminde ayrı düşüren,

Ahaliyi yakan yanık kandıran,

Hep haindir zadedânın Acara

Kırk yıl arzusunu çektiğin Devlet.

Bizlere kavuştu şiddet n'ihayet.

Niçin yaptın bu gün böyle rezalet?

Nere gitti o vicdanın Acara

Utanasın, düşünesin, kalasın,

Benden değil Haktan belan bulasın.

Talandadır gözü bütün efradın.

Bununmadı bir dindarin Acara

Kahr olsun her kimki sebebin oldu.

O camın vatam bu hale koydu,

Hainler güç ile bir fırsat buldu.

İsterlerdi tek bu halin Acara

Ahah! alal versin sen utanasın,

Belki sözlerinden bir şey kanasın.

Bu habi gaffetten hem uyumasın,

Arşa çıktı rezalet'in Acara

Havf eyle Hüdadan, utan Resuldan.

Cihad günü ayrı düşünme İslâmdan.

Bis bütün çıktın mı dünden imândan.

Kayb etme sen ibadetin Acara

Emektarım dard ü belan çektim çok,

Bu işte kimsenin kusuru hiç yok,

Koymadan kimsede hak ile hukuk.

Böyle midir mezaketin Acara

Sensiz Millet işi görülemez midir?

Ahşha sebrî de alamaz midir?

Bir az düşünseydin iyi olmaz mı idi?

Yitürmezdin şerafetin Acara

TFA (68), Mart 1955

108

İstanbul Folkloru:

Eski Bir Mâni Mecmuası

— II —

Yazan: M. Halit BAYRI

Felek de
Şu aşkın meclisinde döner çarkı felek de
Ol sebep yâr olmadı bu fakire felek de.

Cemi de
Yaradan gamsız geçir benim bir gecemi de
Be felek çok mu gördüm aldım eğlencemi de.

Samı da
At arkandan abayı dik yere asanı da
Tezkereyle ararlar muamma asanı da
Sıdkını bütün eyle Hak için âsân ide.

Arife
Yirmi dokuz Ramazan otuzu da arife
Sana söz kâr eylemez söyliyelim ârife.

Benimle
Feleğin kasdı nedir zîd gidiyor benimle
Çarh edip çevirecek zalım yâri benimle.

Al ele
Çek aşkın hançerini vur bağrımı al eyle
Kendi derdin var üç biç sonra il al ele

Ler ile
İçtim aşkın dolusun vardım erenler ile
Şirine Ferhad olan güreştir Ferhad ile

Hızuri haride belan bulasın.

Tutar seni intizarım Acara

Lâyık midir bu zamanda bu işin?

Lânet okur sana eşin, yoldaşın,

Ne komşun razıdır, ne de kardeşin.

Kalmadı bir tarafların Acara

Bir takım ağalar verdi çok övüt.

Teşir etmeyince ettiler sükküt,

Şavşet, İmirhavle eyledin şurut.

Bunlar kaldı tarafların Acara

Kil tefekkür bu âlemde ne oldun.

Kahramanlık defterinden yot oldun.

Şavşet, İmirhavin emsali oldun,

Kayıb ettin eş akraman Acara.

Uydun nâdanlara tutmadın sözlüm.

Doğru yolu görmez kör olmuş gözün.

Hakkın dergâhından gevirdim yizün.

Gürcü mübârr Peygamberin Acara

«İSMİYÖK» mahlesim Timurdur adam,

Samaya ulaştı ahil feryadam.

Vatan evlâdınım çomme ki yadam,

Görmeseydim böyle halin Acara

(Sonu var)

Bey ile

Başım derde uğradı bu sakallı bey ile
Adam adam olur mu bir kat uruba ile

Tulumbacı su sıkar bîr delme aba ile
Çar köşeye ışık ver bir ufak lâmba ile
Demiri delenler var küçükük zumba ile
Aşk ateşi söner mi bir kaç tulumba ile.

Güzele

Savur aşk harmanını her an geçmez güz ele
Nasıl meyil vermeyim şadıkane güzele.

Lâ bile

Her kulunun kalbini yaradan Mevlâ bile
Gör ne sevda çektiler o Mecnun Leylâ ile.

Ka bile

Bir görüşle beğendim ettim alâka bile
Sana verdim gönüllümü sakla altın kab ile.

Ha deme

Yalancının sözüne inandı da ha deme
Sultan Aziz devrinde asker öldü hademe.

Çektirme

Yüzü kudret yapısı kaşlar kalem çektirme
Yaradannın al canım bu sevdayı çektirme.

Dîbine

Şem'a yüksek olursa şûle vermez dîbine
Sevdayı çekersiniz acep bunun dîbi ne

Tenkene

Can oynar, yürek titrer dokundukça ten tene
Bazı yâr esmer olur hiç uyar ma ten tens

De çare

Tabibler geldi gitti bulmadı derde çare
Umar isen Haktan um yoktur insande çare

Yıldıra

Yığıt odur hasmın döğüşmeden yıldıra
Gizli sevda çekenler bir gün ola tildire

Fenere

Kâhtaneden gelirken uğrarız, biz Fener'e
Kandıde yağ kalmazsa mam dâhteriz fenere

Dîlbere

Sana meyil vermiş oldun hicran dîlbere
Kim göyüne inanmaz şadıkane dîlbere

Da ise
Ben o yerî bulurum eğer brada ise
İflâh olmanm öfürüm çektiğim sevda ise

Yüz yüze
Al ağyarı dizine soy derisin yüz yüze
Sen sömbekî ben daigır işte derya yüz yüze

Çeklendi
Ağla gözlerim ağla ayrılık gerçeklendi
Aşkolsun toklayana Üstüdar çiçeklendi

Şan etti
Gül içi bülbül indi bahçeyi gülşan etti
Alp ekim başından beni perişan etti

Direği
Al eline destere kestikçe tes direği
Aşılana laf eyle ya sesin kestir eyi

Tersine mi
Felek çarkın kurusun dönişün tersine mi
Dün gece yâr toynunda gürlüttü ter sinemi

Rede mi
Arman tabip ne olur bak fitil yarede mi
Böyle mecnun gezdürür vefasız yâr ademi

Yer beni
Bu derî böyle giderse bir gün olur yer beni
Ben bu dertten ölüsem kabul etmez yer beni

Yemini
Görmüşüm ağyar ile ne edersin yemini
Yüğük beygir arttırır daim kendi yemini

Bendini
Çimîli bağın yanlıktır var bul suyun bendini
Huzurunda köleyim çöz ayağım bendini

Gözüm yarı
Anan felek ağlatma şu benim gözüm yarı
Ne dardım tazelenişim ne gözüm görüm yarı

Mek yarı
Zevki cennet gibidir okşamak öpmek yarı
Aşuka ne müşküldür bir gün görmemek yarı

Elleri
Hüda güzel yaratmış ne bakarsın elleri
Güzel yüzü kâmerdir, güle benzer elleri

Acıyaydı
Ben böyle olmaz idim yâr bana acıyaydı
Sinemî deldi geçti bu nasîl acı yaydı

Be ağı
Akan sular tutulmaz ne kurarsın be ağı
Gitti akım görüncü o kırmaza yanağı

Bu bağı
Kuş uçmaz kervan geçmez ne beklersin bu
bağı

Çok aşuklar çözemez kim bağladı bu bağı
Sevdah
Gel bülbül, gir gülşene koma hârim sev dalı
Gül koncası açılmaz gelmeyince sevdah
Yâr yüzün görmiyeli oldum dertli sevdalı

Bâbını
Sâbiler açacaktır cennetin de bâbını
Cehennem pişirecek insanın lebanını

Dermanını
Şu dünyada bulmadım dardimin dermanını
Çünkü aşk üstadısın göreyim fermanını

Kasım
Yâr bana cevretmezse bırakmam yakasını
Eğer rahm olmazsa severim başkasını

Kır kırn
Baktın hasmın galiptir çek bıçağı, kır kırn
Sen gibi hovardanın çok görmüşüm kırkına

Azarı
Vefasız yârî olan işitmez mi azarını
Bal nasîl hasıl olur petek büyük az arı

Kur dayı
Tutar isen bülbülü tuzağın kur dayı
Çıkmanm dağa var isen sen'in gibi kurt, ayı

Kapıyı
Yağmur yağar sel akar kapatar kum kapıyı
Bizi görmez sanırsın gezersin Kumkapıyı

Bir dudak
Geldi yardan kara dut yok içinde bir dut ak
Beni müptelâ eden bir kara göz, al dudak

Demi çek
Bülbül sedâm beğendim var yuvanda demi çek
Benim mezem seftalki öpmeden bademi çek

Al ipek
Dut yaprağın dökmeden besle böcek al ipek
Şu senin yanağınm yalıtı beni ah pek

Melâik
Gökten yere nûr iner indirenler Melâik
Böyle boy, böyle edâ bilemem kimne lâyk

Tası yok
Yarım hamamdan çıkmış bohçası var tası yok
Bu ne hayırsız geçme su içecek tası yok
Fâni dünya böyledir ucu var ontası yok

Senden mâni isterim leb deymez noktası yok
(Sonu var)

Derlemeler:

Kırım Atasözleri

— XI —

Tophyan: Mustafa BERKE

Konya vali, ben paşa.
Korkağa koşak görünür.
Korkan bezirgân, ne kâr eder, ne zarar.
Korksun, korkmasın, koyun soyulacaktır.
Kozu gördün, yaz gördün.
Köpek ağzına bir kemik.
Köpek (h)avlar, kervan geçer.
Köpek avlar, yel alır.
Köpek köpeklğini yapmazsa, köpek ol-
maz.

Köpek kuyruğunu kesene, mîns olur..
Köpekle kuda olan, kemikle sıylar.
Köpekten kurban olmaz, çüfüten pehli-
van.

Köpek te olsa, ırzı var.
Köpek yatağından ekmeç ufağı.
Kösenin kaç tel sakalı var da sayılmasın.
Köse satmaz, köşe satar.
Kötek ete, söz kemige.
Köy, köpeksiz olmaz.
Köyünü görmesek te, kızımı gördük.
Kul dediği olmaz, Tanrı dediği olur.
Kul kula sebeptir.
Kum temel tutmaz.
Kurt kartaysa, köpek maskarası olur.
Kurtu ne kadar beslersen, yine dağa ba-
kar.

Kuru ağça kan yakma.
Kuşa kanat ağırlık etmez.
Kuş kanatı ile, at tuyağı ile.
Kuş kuşluğunu, kış kışlığını, puşt puşt-
luğunu, ille gösterir.
Kuş uçmaz, kervan geçmiş.
Kuş yuvada gördüğünü yapar.
Mahkeme kadiya mülk olmaz.
Maktavlu kız düğünde..
Mal bulmuş magribi gibi.
Mal başa toplanır.
Mal fiatını pazar keser.
Mahm kızaracağına, param kızarsın.
Malın mal olacağına, pazarın pazar olsun.
Mah yokun, cam yok.
Mah yokun, dini yok.
Marangoz yongayı kendine yontar.
Martin murtun anlamam, aprelece döge-
ceğim.
Masalla kazan kaynamaz.

Mastar olmyan, destur olmaz.
Mendilden bohça olmaz, yavurden (ga-
vurdan) hoça olmaz.
Meramın elinden kurtulan olmaz.
Meyvanın kurtu içindedir.
«Mih» der, «Çivi» demez.
Misafir bir aşap keter, bin taşlap keter.
Misafirin iyisi, kuvmazdan önce gider.
Misafir gelse et pişer, et pişmezse, bet
pişer.

Misafir konağınm çiçeğidir, buyurduğu
yere oturur.
Misafirin misafirden hazı olmaz, konak
bayın ikisinden de.

Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer.
«Mir, mirmıt» deme, «Armut» de de an-
laşayık.

Molla cemaatin geçisidir.
Molla cemaatin tuvarçısıdır.
Molla bağırsa cemaat ötürür.
«Molla» yokta molla dırım, «Molla» var-
da yoldadırım.
Mum kendi kendine ışık vermez.
Mürüvette endaze olmaz.
Muhabbet kavgasız, gürlütüsüz olmaz.

— N —

Nalda da var kabahat, mihta da.
Nalda değil mihta.
Namuslu namusunu saklar, namussuz
korktu sanar.

Namus pazarda satılmaz.
Ne asılı var, ne fasılı.
Ne abdest, ne namaz.
Ne camie varırım, ne hasırına basarım.
Ne çekerse öküç çeker.
Ne de olsa, korkudan oldu.
Ne koydun elime, ne sileyim yüzüme.
Neme lâzım el oğlunun zırtı, pırtı.
Neme lâzım ağırmıyan başıma, yağlık
bağlamaya.

Ne öküçünkü, ne buğanıki.
Ne oldu, şekerin suya mı daldı?
Ne ölüntün üstüne gelsin, ne ölüntün üs-
tüne var.
Nerde çokluk, orada yokluk.
Nerede olsan, orada da ol, ferdül'azizde
evde ol.

Nereye gidersen, okka 400 dirhemdir.
Ne sarımsak yerim, ne ağzım kokur.

— Ö —

Öğütlenmiş kafa, kapıdan çıkıncadır.
Öksüz kız beslersen, ağzın burnun yağ olur.

Öksüz oğlan beslersen, ağzın burnun kan olur.

Öksüzün kursağı, dokuz olup görülür.
Öküz altında buzav.

Öküren (Höyküren - haykıran) ölmez, ölmem diyen ölür.

Öksüzün ağzı yemeğe yetince, burnu taşa yeter.

«Öleceğim» diyen ölmez, eceli gelen ölür.
Ölenin peşinden gitmezler.

Ölmek, ölmek, çekişmek te ne belâ.
Ölmüş koyun, börüden korkmaz.

Ölüm gidim dünyasıdır.
Ölümler oyun olmaz.

Ölümler ökünç alınmaz.
Ölüye ağlamaz, diriye gülmez. beynamaz.

On düşün bir kes.
Önce düşün, son kes.

Önce ölçe, son kes.
Ötmeğim (ekmeğim) temiz olsun, yol üstünde yerim.

Öyle gelmiş, öylegider.
Özbeğin arsız, Türkmenin delisi.

Özeği öz matam. (kardeşim)
Öz pislîği, öz suratına.

Özninki öküz kadar da olsa görünmez.
Özürü kabahatinden büyük.

Öz yerim, ölen (ot) döşegim.

— O —

O benden abdest sormaz, ben ondan namaz.

O bin dereden su getirir.
O bizim başımıza, üvey anne kesildi.

O boğaz tokluğuna çalısanların biridir.
O boş torbaya baş sallamaz.

O daha kendi çuvalı ile, değirmene varmamış.

O da gospodar kopeği gibi, ras gelen kapıya dalanlardır.

O gârip te hılık, hiyafet düşkünlüdür.
O da öküz altından, bızav araştıranlardandır.

Oğlan gitti oyuna, çoban gitti koyuna.
Ok gibi gitti, yok gibi geldi.

Olacağa çare olmaz.
Olacak çocuğunum, bakışından bellidir.

Olan olmuş, torba dolmuş.

Olmaz hacıyı, deve üstünde yılan vurur.
Ona göre Şam yolu dümdüz.

On kere ölçe, bir kere kes.
Onmadığım, ölmediğim.

Onlar bulanık suda balık tutanlardır.
Onlar hâr vurup, harman savuranlardır.

On sekiz Kozak (rus), bir Abdurazak.
Onun bir eli yağda, bir eli balda.

Onun da kuyruğundan elek olmaz.
Onun da papucu artık dama atılmıştır.

Onun da yüzüne tükürsen, «yağmur yağa» der.

Onun da sirkesi su kaldırmaz.
Onun da sirkesi kabına sığmaz.

Onun için denizin derin yeri olmaz.
Oplamadan, saplamadan bu da ne?

Ormanda atı yok, borandan havfı yok.
Ortada fül (patlık) yokken, yumurta yokken.

Ortaklık eti köpek yemez.
Ortaklık kazan kaynamaz.

Ortak mal, ortada kalır.
Otuz iki dişin Allaha emanet.

O yere yıkılırsa, bir avuç toprakla kalıkar.

— P —

Pakla da kendini nimetten sanmış.
Pakılıkla fare onmamış.

Palasız Türk, kanatsız kuş.
Para ile imanun kimde olduğu bilinmez.

Para isteme benden, buz gibi soğurum senden.

Paran çoksa kefil ol, işin yo'ksa, şahid ol.

Paranın kaydını kesen çeksin.
Parasız pazara, kefinsiz mezara.

Para verdiğim şeydir, köpürse de yiyeceğim, saptısa da.

Pazara varsan, baş al, baş almazsan, taş al.

Pazarda kuzu başı, koyun başından daha çoktur.

Pazar ilk pazardır.
Pazar verdiğini, baban vermez.

Peynir güzeldir ama, köpek tulubuna dolmuş.

Peşin para, keyfini ara.
Pilav yemediğime yanmam, sıradan kaldığıma yanarım.

Pireye erişip, yorganımı yakmış.
— R —

Rabbena, hep bana!

(Sona var)

İstanbul'a Ait:

Bekçi Baba Destanları

— VIII —

ÇOCUKLARA

1
Güş edin her an söyleyem
Bir özge seyran söyleyem
Ey benim ağa efendüm
Lisanı sibyan söyleyem

2
Küçücek uşağa bebek
Patıcak demektir kötek
Çapıcak derler kapmağa
Mama demek yemek yemek

3
Takkaye söylerim nenna
Ekmeğe hep derler papa
Okumaktır âmin âmin
Sokağa çıkmağa atta.

4
Öyünü al hap etmektir
Çipçip te hamam demektir
Kınalı kedisi pisi
Küçü Küçü de köpektir

5
Bu kelâm gülecek sözdür
Çocuğu kucagında gezdir
Öpmeğe derler maçıçık
Ateşin de adı cızdır

6
Uykusudur ninni babam
Uyudur olursa makam
Yuhfe dil söylerler uşaklar
Mama derler olsa taam

7
At görseler derler dahdah
Başın döğmek oldu vah vah
İki yumrukların döğer
Birine derise oh oh

8
Alaylı eylersen güler
Dünbelege tom tom çalar
Yalandan ağlayım desen
Gözüntün yaşını siler

9
Al şeye derler cici
Korkudursun geldi böcü
Bekçiye der tak tak babâ
Kih derler olsa kesici

10
El göksünde oldu vedâ
Elini açmaktır dua
Çocukların lisanını

Söyledi ol gani Hüda
11
Çağırsan bilür adını
Tatlının bilir dadım
Rabbim hatadan saklasın
Cümlesinin evlâdını

TAKILMA

Bekçiniz temcidi sesler
Daima hak sözü esler
Her gece bekçiniz beni
Peynir şekerile besler

2
Paraile toldu kese
Kulak asmaz her bir sese
Biraz lâtime ederdim
Babam der ki bana köse.

3
Korkarım tarılır bana
Döğme sarılır bana
Belki şakamı götürmez
Hatırı kırılır bana

4
Nice bir bekçi yazısın
Mevlâ aklını yetirsin
Sen benim şakamı götür
Allah ta seni götürsün

5
Bekçi olan zarif gerek
Senin gibi herif gerek
Doğrusu bekçi budur
Lâtimefe lâtimefe gerek

6
Sözü söylerim yolunca
Münasip adam bulunca
Bekçi babamız darılmaz
Lâtimefe lâtimefe olunca

7
Dinle sözümler eyüsin
Sen bu güllerin toyusun
Kulakların gayet büyük
Korkarım eşek soyusun

8
Bekçinin baktım haline
Rahmeyleyim ahvalına
Benzemez mi ağaların
Bekçi hayram hamalına

9
Yüzüne baksam alınır
Her hüner anda bulunur
Bayramda görün bekçiyi

Müstensiki: Naci KUM

Çingâne gibi salnur
10

Bekçiniz bana söyledi
Açlığa derman et dedi
Alti somun ile gözüm
Alti çanak yoğurt yedi

11
Bekçi para sayıp durur
Gülşenini yuyup durur
Bu gün odasına vardım
Orucunu yeyüp durur

12
Dedim bekçi nedir bu hal
Dedi bir lokma sen de al
Bu sözümler bunda kalsın
Dedim söylememek muhal

ŞADİREVA
Uykudan kalk kahvenüs et
Bahrı umman gibi cüş et
Söylesin bu bekçi kulun
Şadirevanın medhin güş et

2
Hamdedüp yezdani pâke
Kıl nazar bu bekçi hâke
Ayasofya camiinin
Çıktı evsafı eflâke

3
Dilerim Rabbil'âlemin
Cümlemize oldur muin
Hazreti Abdülhamidi
Kılsun hatalardan emin

4
Hayratın mesrur eyledi
Âlemi mesrur eyledi
Ayasofya camiini
Yeniden mâmur eyledi

5
Etrafıdır mermer direk
Tahsin okur insül melek
Hakkâki bu şadırvanı
Görenler der çarhi felek

6
Şahin meydanın serteser
Ferşini döşedi mermer
Her lülesin ağzın açup
Âbu hayatı bahşeder

7
Kubbesinde bir enginar
Misalinde bir topu var
Ol topdan su revan olup
Havza akar leyliñaar

8
Etrafında dahi vardır
Sanki şekil enginlerdir
Ustadına sadâ âferin
Etrafı nakış nigârdır

9
Her lâlesi mesnetneşin
Güller güllüstanı yerin
Tahsin ederdi seyredüp
Ol halini nakkaşı çin

10
Bahtı müsaif kevkibi
Su kandırır tesne lebi
Hem yanına kiidi bina
Sübyana nazik mektebi

11
Misti yok devran içinde
Su çağlar her an içinde
Talim için dolu sibyan
Mektebi irfan içinde

12
Emri Hüda yerin bulur
Bay geda avsafın kılır
Medhin ne resme söyledim
Hayrat ise ancak olur

13
Saki semays cektı ser
Yoktur kusuru serseter
Dünya ve mafiha değer
Makkaki bu âli eser

14
Yoktur akranı bir hub kafes
Seyredenler dediler bes
Altun ile yaldızlanmış
Üstünde bir telden kafes

15
Bin konak yerden sayılır
Her gören ana bayılır
Eöyle bir rana şadırvan
Ne yapılmış ne yapılır

P İ E E

Sözlerim ermez gayete
Başlayalım hikâyete
Bu gece geldim sizlere
Pirelerden şikâyete

2
Gayetle çoktur sultanım
Aktırlar herdem kanım
Bir gece rahat vermezler
Ellerinden yandı canım

3
Düştü peşime bir pire
Dilerim ki yere gire

Bir jübula tuttum anı
Pireyi vurdum zincire

4
Zinciri kırdı da kağıt
Bana dörlü işler açtı
Zapt edemedim pireyi
Elimden kuş gibi uçtu

5
Pirelerden halim yaman
Ellerinden daim aman
Benimle nice tuttuğu
Bir pire gayetle derman

6
Pireler girdi kanıma
Cem olurlar hep yanıma
Bir pireyle güreş tuttum
Yendi beni bak halime

7
Pirenin dirisin tuttum
Gayetle irisin tuttum
Derisini yüzsem gerek
Pirenin birisin tuttum

8
Bir pire tuttum bayağı
Elime girdi ayağı
Öldürüp yağın tarttım
Elli kantar geldi yağı

9
Keklik gibi durmaz seker
Adam elinden ne çeker
Bir kanlı zalimdir pire
Adamın kanını içer

10
Pireler bunu duydular
Biri birine uydular
Üstüler gövdeme benim
Baştan ayağa doydular

11
Su gibi her dem akarlar
Yüzüm üstüne çıkarlar
Bahşışım verin gideyim
Pireler yola bakarlar

S A A T
Geldim bekğiden ileri
Medh eylemeğe sizleri
Bu gece size sultanım
Vasfedelim saatları

2
Gecenin kutlusu ere
Mümine safalar vere
Bahş eder âleme sefa
Saat ta varınca bire

3
Geceier kutludur gayet

Erişür âdeme rahet
Ey benim ağa efendim
Varınca ikkiye saat

4
Mahmur hallı halince
Meskenlerine erince
Tesbihini tekrar eder
Saat ta üçe varınca

5
Geliser yazılan serde
Keşf ehline olmaz perde
Mevlâya taat emelli
Saat ta varınca dörde

6
Canını aluben dişe
Câme habi oldum düşe
Gözler uykuyu arzular
Saat varınca beşe

7
Rahatı adam bulunca
Döşeği hazır olunca
Uykunun tatlı zamanı
Saat altıyı vurunca

8
Kulunuz bu sözü dedi
Hasbuhalini söyledi
Hele gözüm aşamam
Saat olunca yedi

9
Temcit okunur sekizde
Şimdilik saat dokuzda
Vakit imsâk olmak gerek
İmsâk eyleyelim biz de

10
Takatim kalmadı tende
Sözlerim tekmildir bunda
Mevlâya taat vaktidir
Komşularım saat onda

11
Cennet kapusu ağıtur
Hulle donları biçülür
Saat ta on bire varsa
Âleme rahmet sağlur

12
Rahmetine gark olur kut
İzzet ile devleti bul
Saat on ikiye varsa
Olurlar cümleten makbul

13
Sözümüz gayete erdi
Sözümüzün nihayeti
Sözümüzün nihayeti
Bahşışe minnete erdi

» SON «

T. C.

Ziraat Bankası

1955 Yılı

VADELİ VADESEZ TASARRUF
HESAPLARI İKRAMİYE TUTARI
GEÇEN YIL OLDUĞU GİBİ
ŞİMDİLİK

Bir Buçuk Milyon
Lira

Bu plânda gayrimenkuller, ziraat âletleri,
geçitli eşya ve dolgun para ikramiyeleri
vardır. Her çekilişe, 150 liralık vadesiz
veya 250 liralık en az üç ay vadeli bir
hesap açtırmak suretile iştirak edebilirsiniz.
Fazla izahat için 491 şube ve ajansımız
emrinizdedir.

Senelik abanesi
300, altı aylık
abanesi 150
kurulur.

Yarıdan senelik
abanesi 2 dolardır.

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Adres: Kocahislik, Sultanazade Caddesi Sokak, No. 17, İstanbul

Adres değişiklikleri
alınır saat ve her
tâbi değildir.
Basılmayan yazılar
taahhüt vaktinde
iade edilir.
BİRİNCİLİK MATBAASIN

